

ПОНЯТТЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ

ВЕРЕСЕНКО Юрій Віталійович - здобувач Державного науково-дослідного інституту МВС України; начальник відділу випробувань Державного науково-дослідного інституту МВС України.

УДК 351.741(477):342.9

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0995-8720>

DOI 10.32782/NP.2021.2.14

В статті розглянуті та проаналізовані підходи вітчизняних учених щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання в окремих сферах функціонування експертно-криміналістических підрозділів. Через призму вивчення сукупності структурообразуючих елементів механізму адміністративно-правового регулювання доведено, що ними можуть бути виключительно адміністративно-правові засоби. Представлено авторське бачення сутності об'єкта адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності. Сформульовано визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України.

Ключевые слова: механізм, адміністративно-правове регулювання, функціонування, громадські відносини, судово-експертна діяльність.

Постановка проблеми

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України є системою державних спеціалізованих установ судової експертизи, діяльність якої спрямовується і координується Міністерством внутрішніх справ України. Вона складається із Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України та територіальних підрозділів – науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів [1]. Функціонування Експертної служби як структурної одиниці

МВС України регламентується сукупністю чинних нормативно-правових актів. Водночас пошук шляхів розбудови її можливостей та потенціалу і, як наслідок, удосконалення нормативно-правової бази насамперед повинні ґрунтуватись на розумінні не тільки сукупності внутрішніх і зовнішніх організаційно-управлінських процесів, а й того, як саме правові норми здійснюють вплив на суспільні відносини у сфері функціонування Експертної служби і сприяють їх трансформації у відповідні правовідносини. У площині адміністративного права саме через призму розуміння механізму адміністративно-правового регулювання можливо уявити практичну реалізацію правових норм, що зі свого боку уможливорює появу нових підходів до удосконалення такого регулювання, а значить, і удосконалення функціонування сфери його впливу.

Стан дослідження проблеми

Значний вклад у дослідження проблематики механізму адміністративно-правового регулювання та його структуроутворюючих елементів зробили: Алексєєв С.С., Арістова І.В., Бандурка О.М., Білоус В.Т., Голосніченко О.П., Скакун О.Ф., Стеценко С.Г., Шопіна І.М. та інші. Однак у наукових джерелах зустрічаються непоодинокі випадки співіснування різних підходів учених до розуміння категорії механізму адміністративно-правового регулювання, а також його структурних елементів, зокрема стосовно тих сфер, які перебувають у площині функ-

ціонування Експертної служби МВС України.

Виклад основного матеріалу

Розпочинаючи безпосереднє дослідження, першочергово звернемо увагу на наукову працю вітчизняного вченого Коротаєва В.М., що присвячена дослідженню проблематики адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень зброї. У змісті роботи автор робить висновок про те, що механізм адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень зброї є системою адміністративно-правових елементів, спрямованих на упорядкування суспільних відносин щодо здійснення незалежної, кваліфікованої та об'єктивної експертизи зброї, а також щодо створення суб'єктами публічної адміністрації необхідних умов діяльності експертів, які здійснюють дослідження зброї. Серед структурних елементів означеного вище механізму автор виділяє, зокрема: 1) норми права; 2) принципи права; 3) адміністративно-правові відносини, які базуються на адміністративно-правових нормах та виникають і здійснюються на їх основі; 4) методи адміністративного права; 5) акти застосування права; 6) адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення експертних досліджень зброї; 7) тлумачення норм адміністративного права як процес доведення та уточнення їх змісту; 8) адміністративні процедури діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері експертного дослідження зброї [2, с. 14–15].

Аналізуючи дослідження Коротаєва В.М. щодо розуміння механізму адміністративно-правового регулювання, а також його елементів, передусім слід не погодитись із думкою про те, що згаданий механізм – це сукупність саме адміністративно-правових елементів. На наш погляд, таке твердження є хибним, адже явище механізму адміністративно-правового регулювання не закріплене у жодному нормативно-правовому акті, й існує винятково у теоретичній площині. Таким чином, його структура може утворю-

ватися лише завдяки сукупності системно обумовлених елементів (засобів).

Окрім того, викликає заперечення і включення Коротаєвим В.М. до структури механізму адміністративно-правового регулювання таких елементів, як: принципи права; методи адміністративного права; адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюють адміністративно-правове забезпечення експертних досліджень зброї.

Щодо розуміння категорії принципів права, то варто погодитися із думкою Старчука О.В., який стверджує, що принципи права – це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов'язковістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю [3, с. 42].

Аналізуючи викладене вище визначення принципів права, а також проєктуючи його на процес впливу правових норм на суспільні відносини, можна переконатись, що вони, безумовно, перебувають поза межами структури механізму адміністративно-правового регулювання як засади, на яких ґрунтується правотворча діяльність. Водночас, якщо говорити про принципи здійснення конкретного різновиду діяльності, наприклад судово-експертної, які закріплені у змісті Закону України «Про судову експертизу» [4, ст. 3], то в такому разі їх слід розглядати як правову норму – загальнообов'язкове правило поведінки, закріплене у змісті чинного нормативно-правового акта.

Стосовно методів адміністративного права, то їх включення до структури механізму адміністративно-правового регулювання є неправильним кроком. Як зазначає вітчизняний дослідник Стеценко С.Г., аналізуючи визначення механізму адміністративно-правового регулювання, що початково може скластися враження, про схожість цього явища із категорією «метод адміністративного права». Водночас з погляду права – це різні терміни. Якщо метод адміністративного права – зовнішня характеристика того, як адміністративне право регулює відповідні суспільні відносини (імперативно, диспози-

тивно, шляхом субординації, координації, реординації, адміністративного договору), то механізм адміністративно-правового регулювання є внутрішньою характеристикою цього процесу, де стає зрозуміло яким чином норма адміністративного права приводиться в рух, починає регулювати суспільні відносини, яким чином суб'єкти адміністративного права можуть впливати на процес правового регулювання [5, с. 64].

Зі свого боку адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації є сукупністю посадових обов'язків, прав, видів і міри юридичної відповідальності, які обов'язково повинні бути закріплені у змісті відповідних адміністративно-правових норм. У механізмі адміністративно-правового регулювання посадові обов'язки та права знаходять свій вираз у такому елементі, як акти реалізації норм права, який відповідно має такі форми реалізації: виконання; використання; дотримання; застосування. Таким чином, посадові обов'язки та права є структурними елементами адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, а їх реалізація як актів реалізації норм права є структурним елементом механізму адміністративно-правового регулювання.

Враховуючи викладене, необхідно зазначити, що розробка визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України потребує здійснення подальших досліджень наукових праць учених, предметом дослідження яких виступала категорія механізму адміністративно-правового регулювання, а також його структурних елементів як у загальнонауковому значенні, так і в окремих сферах, які стосуються процесу функціонування Експертної служби. Водночас на основі проведеного дослідження слід зробити висновок про те, що структуру механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України утворює достатня сукупність системно обумовлених елементів (засобів).

У контексті підтвердження нашої позиції стосовно того, що структуроутворювальними елементами механізму адміністратив-

но-правового регулювання, у тому числі й у сфері функціонування Експертної служби МВС України, є саме певна сукупність засобів, доцільно звернути увагу на дисертаційне дослідження Скоробагатька М.А.

Так, досліджуючи проблематику адміністративно-правового регулювання управління експертно-криміналістичною службою, ще до моменту її реформування і демілітаризації, учений робить висновок про те, що механізм адміністративно-правового регулювання управління експертно-криміналістичною службою – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на адміністративно-правові відносини, що виникають у зв'язку з виконанням обов'язків із забезпечення оптимального та бажаного для держави та суспільства стану функціонування служби, її стабільності, а також розвитку з метою протистояння наявним та новим викликам злочинного світу, захисту прав і свобод громадян. Мета такого регулювання полягає у тому, щоб домогтися свідомого та самостійного виконання своїх обов'язків структурними одиницями експертно-криміналістичної служби щодо здійснення експертно-криміналістичної діяльності та інших заходів, спрямованих на забезпечення розслідування, розкриття злочинів та запобігання їм, захисту прав та свобод громадян [6, с. 148].

Водночас автор пропонує і власне бачення сукупності структурних елементів відповідного механізму адміністративно-правового регулювання, які він розділяє на дві групи, зокрема: 1) органічні – норми права, акти реалізації норм права і обов'язків, правові відносини; 2) функціональні – юридичні факти, правова свідомість та правова культура, акти тлумачення норм права [6, с. 148].

З огляду на викладене вище, слід звернути увагу на те, що Скоробагатько М.А., даючи визначення такої правової категорії, як механізм адміністративно-правового регулювання, уявляє її як сукупність засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на адміністративно-правові відносини, однак серед структурних елементів згаданого механізму виділяє правову свідомість та правову культуру.

Зі свого боку, у юридичній енциклопедії за редакцією Шемшученка Ю.С. категорію правової культури запропоновано розуміти як систему духовних і матеріальних цінностей у сфері функціонування права, що є складовою частиною загальної культури та охоплює всю сукупність найважливіших ціннісних компонентів правової реальності в її розвитку (право, правовідносини, правопорядок, нормотворча, правозастосовна та інша правова діяльність). Правова культура виступає однією з категорій загальнолюдських цінностей і є невід'ємним компонентом правової держави [7, с. 35–36; 8, с. 37].

Як стверджує Овчиннікова А., правова культура та правосвідомість повинні та можуть розглядатися лише в нерозривному зв'язку з розумінням феномена людини, її проблем, бажань, прагнень, уявлень про себе й навколишнє середовище. Але такий антропологічний вимір правової культури повинен спиратися на ті характеристики людини, що притаманні їй на теперішньому етапі в сучасному світі, а не на теоретичні схеми досконалої моделі гіпотетично існуючої людини [9, с. 40; 10, с. 14].

Шестопалова Л.М., досліджуючи проблематику механізму адміністративно-правового регулювання, відносить правову свідомість та правову культуру до чинників (явищ), що впливають на здійснення правового регулювання [11, с. 57; 12, с. 157–158].

Водночас Скоробагатько М.А. у своєму визначенні правової свідомості працівника експертно-криміналістичної служби ОВС України стверджує, що це основна, необхідна і обов'язкова рушійна категорія, яка дає реальне уявлення і розуміння правової навколишньої дійсності, на основі якої суб'єкти експертно-криміналістичної діяльності роблять свідомий вибір на користь панування закону, під час виконання своїх посадових обов'язків та дотримання заборон [6, с. 137].

Аналізуючи запропоноване Скоробагатьком М.А. визначення, вважаємо за необхідне констатувати, що розуміння дослідником правової свідомості як рушійної категорії є некоректним, адже як зі змісту визначення, так і з теорії адміністративного права не зрозуміло, що саме слід розуміти під термі-

ном «рушійна категорія». Крім того, важко уявити, що наділяє або може наділити правову свідомість такими ознаками, як необхідність і обов'язковість?! Крім того, не зрозуміло, яким чином правова свідомість може бути необхідною і обов'язковою. Водночас відомо, що виконання посадових обов'язків працівниками експертно-криміналістичних підрозділів винятково у межах правового поля забезпечується завдяки закріпленню у змісті відповідних правових норм різновидам юридичної відповідальності, яку вони можуть понести за протиправні дії, прямо пов'язані з їх адміністративно-правовим статусом.

Таким чином, ми вважаємо, що правова свідомість та правова культура за своєю сутністю є не правовими засобами, а правовими явищами, які слід розглядати за межами механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України. Тож думка щодо їх позиціонування у структурі згаданого вище механізму, на наш погляд, є не правильною. Водночас у контексті механізму адміністративно-правового регулювання явища правової свідомості та правової культури створюють своєрідне підґрунтя для його ефективного функціонування, виступаючи у ролі сприятливих факторів. Це дозволяє поліпшити вплив адміністративно-правових норм на відповідні правовідносини, у тому числі й у сукупності сфер функціонування Експертної служби МВС України.

Продовжуючи наше дослідження, звернемо увагу на монографічне дослідження «Адміністративно-правове регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів». У його змісті авторський колектив запропонував визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів як цілісного комплексу адміністративно-правових засобів, які спрямовано на забезпечення та проведення законної, незалежної, об'єктивної та повної судової експертизи транспортних засобів, а також організаційно-правову діяльність публічної адміністрації стосовно забезпечення діяльності експертів та експерт-

них установ, що здійснюють дослідження транспортних засобів [13, с. 86].

З огляду на запропоноване вище визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, вважаємо за необхідне вказати на певні неточності. Річ у тім, що будь-який механізм адміністративно-правового регулювання для ефективного впливу на суспільні відносини передбачає поєднання двох складових – правової бази, а також активної та пасивної поведінки посадових осіб відповідної адміністрації. Вказане знаходить свій прояв у сукупності адміністративно-правових засобів, що наповнюють його структуру як елементи. У зв'язку з цим сукупність адміністративно-правових засобів, які презентують механізм адміністративно-правового регулювання, можуть бути спрямовані винятково на суспільні відносини з метою їх врегулювання і, як наслідок, трансформування в адміністративно-правові відносини. Оскільки у цьому разі такі адміністративно-правові відносини виникають навколо здійснення експертно-криміналістичного дослідження (судової експертизи) транспортних засобів, то й сукупність суб'єктів, які є їх учасниками, повинні діяти у межах власних компетенцій для досягнення єдиної цілі, взаємодоповнюючи, з метою досягнення забезпечення та проведення законної, незалежної, об'єктивної та повної судової експертизи транспортних засобів. Однак у змісті запропонованого визначення говориться про те, що сукупність адміністративно-правових засобів спрямовано на: 1) забезпечення та проведення законної, незалежної, об'єктивної та повної судової експертизи транспортних засобів; 2) організаційно-правову діяльність публічної адміністрації стосовно забезпечення діяльності експертів та експертних установ, що здійснюють дослідження транспортних засобів. Саме тому, на наш погляд, формуючи визначення механізму адміністративно-правового регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, необхідно спиратися на те, що:

– по-перше, сукупність адміністративно-правових засобів, спрямованих винятково на врегулювання суспільних відносин, які

виникають, наприклад, щодо одного з напрямів функціонування територіальних експертно-криміналістичних підрозділів – здійснення судово-експертної діяльності;

– по-друге, проведення судово-експертного дослідження на належному і бажаному рівні одночасно забезпечується і безпосереднім судовим експертом, який проводить таке дослідження, і відповідними посадовими особами експертно-криміналістичного підрозділу та служби, у зв'язку з чим не слід розмежовувати посадові можливості таких суб'єктів, адже вони спрямовані на досягнення єдиної спільної цілі. Такий практичний підхід, на наш погляд, цілком узгоджується із розумінням механізму адміністративно-правового регулювання в теоретичній площині, де сукупність різноманітних адміністративно-правових засобів спрямовані на досягнення однієї мети – врегулювання суспільних відносин.

З огляду на викладене вище, слід зазначити, що нерозуміння того, що саме слід розуміти під об'єктом адміністративно-правового регулювання в межах теорії адміністративного права, на наш погляд, призводить до помилок під час здійснення досліджень щодо конкретних сфер професійної діяльності, у тому числі й тих, які забезпечуються Експертною службою МВС України.

Так, наприклад, Олійник О.О., вивчаючи окремі теоретичні аспекти адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності, зазначає, що об'єктом адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності є право фізичних та юридичних осіб на проведення законної, незалежної, об'єктивної і повної судової експертизи на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини юридичної справи, а також діяльність публічної адміністрації стосовно: особливостей проведення адміністративно-деліктної експертизи, адміністративно-процедурної експертизи та експертизи у справах адміністративного судочинства; забезпечення умов праці судового експерта за місцезнаходженням об'єктів дослідження; створення судово-експертних спеціалізованих установ; забезпечення науково-методичної та організаційно-управлін-

ської діяльності судово-експертних установ; забезпечення організаційно-правових засад діяльності Координаційної ради з проблем судової експертизи; ведення державного Реєстру атестованих судових експертів; організаційно-правових засад атестації судових експертів; присвоєння кваліфікації судовим експертам з правом проведення певного виду експертизи; організаційно-правових засад діяльності Експертно-кваліфікаційної комісії; організаційно-правових засад здійснення навчання фахівців для спеціалізованих установ, що проводять судові експертизи; забезпечення спеціальної дисциплінарної та адміністративної відповідальності у зазначеній сфері [14, с. 522].

Іванишук А.А., ретельно аналізуючи поняття об'єкт адміністративно-правового регулювання, у межах свого дослідження, говорить про те, що серед широкого розмаху підходів до розуміння адміністративно-правового регулювання немає суттєвих протиріч. Як стверджує автор, учені вважають, що правове регулювання спрямоване на упорядкування суспільних відносин за допомогою права та різноманітних правових засобів [15, с. 401]. А оскільки об'єкт – це матеріальний предмет пізнання і практичного впливу з боку людини (суб'єкта) [15, с. 399; 16], то як об'єкт адміністративно-правового регулювання виступають саме суспільні відносини у сфері адміністративного права.

Таким чином, об'єктом адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності є не право фізичних та юридичних осіб на проведення законної, незалежної, об'єктивної і повної судової експертизи та діяльність публічної адміністрації стосовно проведення судової експертизи, про що, зокрема, зазначає Олійник О.О., а сукупність адміністративно-правових відносин, які виникають щодо здійснення судово-експертної діяльності і стосуються передусім організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення.

Висновки

Підбиваючи підсумки нашого дослідження, доцільно сформулювати визначення механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної

служби МВС України як комплексу взаємообумовлених та взаємодіючих адміністративно-правових засобів, за допомогою яких врегульовуються правові відносини у всіх сферах функціонування територіальних експертно-криміналістичних підрозділів, що виникають стосовно організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення здійснення судово-експертної діяльності, залучення її спеціалістів до досудового розслідування та судового розгляду, реалізації сукупності інших напрямів діяльності Експертної служби МВС України, розвитку її потенціалу з метою спроможності вирішувати нові завдання, пов'язані із майбутніми викликами.

Водночас слід зазначити, що явища правової свідомості та правової культури створюють своєрідне підґрунтя для ефективного функціонування механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України, виступаючи у ролі сприятливих факторів. Це дозволяє поліпшити вплив адміністративно-правових норм на відповідні правовідносини, які виникають у сукупності сфер функціонування Експертної служби МВС України.

Література

1. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.11.2015 № 1343. *Офіційний вісник України*. 2015. № 92. Стор. 342. Ст. 3149.
2. Коротаєв В.М. Адміністративно-правове регулювання експертно-криміналістичних досліджень зброї : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2018. 20 с.
3. Старчук О.В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 40–43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2012_2_11
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 28.- Ст. 232.
5. Стеценко С.Г. Адміністративне право України : навч. посіб. К. : Атіка, 2007. 624 с.
6. Скоробагатько М.А. Адміністративно-правове регулювання управління експерт-

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто та проаналізовано підходи вітчизняних учених щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання в окремих сферах функціонування експертно-криміналістичних підрозділів. Крізь призму вивчення сукупності структуроутворюючих елементів механізму адміністративно-правового регулювання, доведено що ними можуть виступати тільки адміністративно-правові засоби. Виділено особливості, які слід враховувати під час формування визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання. Аргументовано, що об'єктом адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності є сукупність адміністративно-правових відносин, які виникають щодо здійснення судово-експертної діяльності і стосуються передусім організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення. Зроблено висновок про те, що хоч правову свідомість і правову культуру, слід розглядати як правові явища, які знаходяться за межами структури механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України, водночас вони створюють своєрідне підґрунтя для його ефективного функціонування, виступаючи як сприятливі фактори. Сформульовано визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання функціонування Експертної служби МВС України як комплексу взаємообумовлених та взаємодіючих адміністративно-правових засобів, за допомогою яких врегульовуються правові відносини у всіх сферах функціонування територіальних експертно-криміналістичних підрозділів, що виникають стосовно організаційно-управлінського та науково-методичного забезпечення здійснення судово-експертної діяльності, залучення її спеціалістів до досудового розслідування та судового розгляду, реалізації сукупності інших напрямів діяльності Експертної служби МВС України, розвитку її потенціалу з метою спроможності вирішувати нові завдання, пов'язані із майбутніми викликами.

Ключові слова: механізм, адміністративно-правове регулювання, функціонування, сутільні відносини, судово-експертна діяльність.

но-криміналістичною службою органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Державний науково-дослідний інститут МВС України. К., 2013. 221с.

7. Макеєва О.М. Правова культура та культура: співвідношення категорій. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 61. С. 33–38. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2013_61_8.

8. Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол: Ю.С. Шемшученко [відп. ред.] та ін.]. К., 2003. Т. 5: П–С. С. 37.

9. Ткаля О.В., Кутувий В.В. Правова культура та правова свідомість: взаємозалежність і взаємовплив. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 1. С. 38–41. URL : http://www.lsej.org.ua/1_2021/9.pdf

10. Овчиннікова А.П. Феноменологія правової культури: філософсько-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Одеса, 2016. 20 с.

11. Веселова Л.Ю. Механізм адміністративно-правового забезпечення кібербезпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020. № 43. С. 56–59. URL : <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc43/14.pdf>.

12. Шестопалова Л.М. Теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : Прецедент, 2006. 197 с.

13. Галунько В.В., Тополя Р.В., Єщук О.М., Саунін Р.Д. Адміністративно-правове регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів : монографія. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 180 с.

14. Олійник О.О. Адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності: деякі теоретичні аспекти. *Форум права*. 2012. № 2. С. 519–523. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

15. Іванищук А.А. Поняття об'єкту адміністративно-правового регулювання у сфері судової гілки влади. *Форум права*. 2012. № 4. С. 399–403. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

16. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. К. : УРЕ, 1985. 966 с.